

Nagy Andor József
főiskolai magántanár, EGER

A TANÁRKÉPZÉS A MÉDIA VILÁGÁBAN

Bevezető gondolatok

A médiumok korában, egyesek szerint a média világában, mások szerint a média rabságában élünk.

A Mindentudás Egyetemén 2004-ben Kósa Éva pszichológustól is hallhattunk arról, hogy mi magyarok Európa szerte a legtöbb időt töltjük a képernyők előtt. A több évtizedes saját vizsgálataink is arról győztek meg, hogy a médiumok vonzásában leginkább a gyermekek, illetve az idős korúak érintettek. Az idősebb korúak viszont már tapasztaltak, válogatnak, gondolkodnak, értékelnek, ami a gyermekekre ritkán jellemző.

Amerikanizálódó világunkban egyre több nevelési problémát érzékelünk a családban, az iskolákban, a társadalomban. A problémák forrását számosan a médiumokban vélik felfedezni.

2004-től minden magyar iskolában tantervi anyaggá vált a Mozgóképkultúra – médiaismeret. Sajnos meglehetősen elkésve vezették be nálunk. Talán az utolsók között vagyunk e téren Európában. Viszont, ha arra keresünk választ, hogy kik tanítják az újabb ismereteket az iskolákban, meg kell állapítanunk, mint már annyiszor, hogy a tanárképzésünket felkészületlenül érte a „nem is várt” feladat.

Félő, hogy úgy járunk ez esetben is, mint amikor a filmesztétika oktatását bevezették a középiskoláinkban. Csúnyák az emlékek!

Akkor is megfogalmaztuk, hogy az iskolai reformokat minden esetben meg kellene előznie a tanárképzés reformja.

Azt éreztem fél évszázados tanári pályámon, ami megfogalmazást nyert számos dokumentumban is, hogy a legfőbb gondunk volt és maradt a nevelés!

A nevelésnek épp úgy alig van elismertsége a pedagóguspályán, mint a neveléstudományok a tudományok rendszerében. Hol szerepel a Magyar Tudományos Akadémián az a tudomány, amely mindannyiunkat érint? Hol szerepel a tanárképzésben a nevelés?

A Magyar Pedagógiai Társaság 2006-os küldöttgyűlésén elhangzottak közül két találó megállapítás kívánczik ide:

„Az iskolaügy nem csupán oktatásügy!”, illetve, hogy a „XXI. században az egyetlen állandóság: a változás.”

Merni kell változtatni a már meglévő, elfogadott dokumentumok ellenében is akár. Nem kell utánózni a tanárképző főiskolákon az egyes egyetemek nevelésmélt oktatását negligáló gyakorlatát. Sokkal inkább feladatunk erősíteni az alkalmazott nevelésmélet státuszát a tanárképzés folyamatában, benne a médiapedagógiáét. A médiapedagógia nem lehet ismeret csupán – amit ki tudja kik, ki tudja, hogyan tanítanak –.

A tanárképzésben jelentős szerepek várnak továbbiakban az andragógiára is, hiszen a tanárok feladata lenne a szülők nevelése, többek között a médiára nevelése is.

Tapasztaljuk, hogy a pszichológia személyes érdemei miatt elsősorban, főlé nőtt a pedagógiának, holott alapozója kellene legyen. A médiapedagógia a pedagógián belül nemhogy erősödne a kor kihívását felismerve, de szereptévedésbe kerülve a programok alkotói olyan specializációkat részesítettek előnyben, amelyek rétegekre érvényesek, amíg a média az egész populációt érinti.

Hol emeljük fel szavunkat, ha nem az Agria Médian, a mi főiskolánkon, abban az egri intézményben, amely az egyetemeket megelőzve elsők között ismerte fel a médiapedagógia jelentőségét és igyekezett tudományosan is igazolni alkalmasságát a kutatásra, a publikálásra, a nemzetközi konferenciák rendezésére.

Hol szóljunk a változtatás szükségességéről, ha nem itt, és most.

Néhány aktuális probléma

A Minisztérium korszerűsítési törekvéseitől hangos az ország. A pedagógiában az állandóság és a permanens innováció együtt kell, hogy megjelenjen. Ma már nem lehet a kirekesztés oka a tantestületben az újítani akarás. Sőt, aki többet vállal, teljesít, az kapjon elismerést! Ne csupán értelmes diákjaitól, a versenyeken produkáló tanítványaitól, de a kollégáitól, a vezetőitől is.

Viták folynak az óraszámok változásával kapcsolatban is. Meggyőződésem, hogy a tanár nem lehet óraadó csupán, sokkal inkább nevelővé kellene válnia, aki a hivatását teljesíti, aki nem a szüneteket várja, a kicsengetést figyeli, de egyre több időt tölt diákjai körében, példát adva nekik saját követésre érdemes személyiségével.

Médiapedagógia... Hol szerepel a tanárképzésben, a programokban, a tematikákban, a jegyzetekben, tankönyvekben, a pedagógia szakos képzésben? Egyértelműen állapítható meg, hogy nem a jelentőségének megfelelően.

Jellemző, hogy a neveléstörténet, a didaktika, a nevelésszociológia stb. szinte tudomást sem vesz arról, hogy a média jelen van már a születés előtti állapotban is és elkíséri az embert a bölcsőtől a sírig. Az első olyan médiával is foglalkozó neveléstudomány – amit az egyetemek, főiskolák általában elfogadnak – dr. Zrinszky László és dr. Bábosik István neveléstudománya.

Amennyiben a gyermekkel nevelési problémák vannak, sok esetben a rossz példát adó médiát okolják. Az okkeresőknek hivatkozási alap a média. Ki kérdezi meg a pedagógust, a szülőt, hogy mikor nevelte diákját, gyermekét a média tudatos alkalmazására, a médiával való együtt élésre? Ki, mikor hívta fel a figyelmet arra a tényre, hogy a média nem csupán értékeket közvetít, de függőségre is kárhoztathat, negatív példák követésére is készíthet.

Személyes tapasztalataim nincsenek ugyan, de ha igaz az állítás, hogy Amerika számos államában már médiapedagógusokkal lehet találkozni, akkor ezt csak elismeréssel lehet nyugtázni.

A média világában az iskolának, a pedagógusoknak alkalmazkodnia kell a korhoz, a jelenhez, a változásokhoz, el kell szakadnia a megszokottól, meg kell újulnia nap mint nap, óráról órára.

Nem csak a jó papnak kell élete végéig tanulnia!

A pedagógusnak kell elsősorban magával szemben követelményt állítani, minden egyéb csak utána következik. Tudomásul kell venni többek között, hogy a média-kor gyermeke nagyon sok olyan ismerettel érkezik az iskolába naponta, amiről a pedagógusaitól nem hallhatott. Ez a gyermek már nem az a gyermek! Persze olyan is van.

A tanárnak se árt odafigyelni a tudományosan megalapozott médiából nyert újabb ismeretekre és elszakadni az egyetemeken, főiskolákon hallottaktól. Ha ezt nem teszi, adott esetben a mosolygás tárgyává válhat.

Emlékezés az ITV-re

1964 és 94 között hazánk iskoláiban, az osztálytermekben felhangzott az Iskola-televízió figyelmet ébresztő szignálja és megjelent a képernyőkön a jól ismert emb-léma. Látogatóként magam is sokszor tapasztaltam, hogy a tanulók figyelme milyen gyorsan koncentrálnak a televíziókra. A gyermekek tudták, hogy az iskolatelevíziós óra más lesz, mint a többi. Érdekesebb lesz. Élményt is ígér.

A televízió előtt felnőtt gyermeknek mások az iskolával szembeni elvárásai, mint a mi diákkorunkban. Hozzá szoktak az audiovizuális úton nyert ismeretszerzéshez, kinőttek a „kréta korból”, az iskolától élményt is várnak, érdekeset, ami leköti a figyelmüket, hiszen sokuk szerint ezért érdemes iskolába járni.

Az iskolák nyári renoválása, tanterem festése, csinosítása nagyon fontos kelléke az intézmények vonzóvá tételének, szükséges, de nem elégséges feladat.

Mióta írjuk, mondjuk, hogy meg kell végre szerettetni a gyermekkel az iskolát, hogy igaz élmény reményében menjen nap mint nap oda és ne azért, mert kötelező, mert oda mennie kell. Ki szerettetni meg az iskolát, ha nem a napi élményről is gondoskodó pedagógus, az a pedagógus, aki maga is szeret iskolába járni, ami nem csupán munkahely számára, de sajátos pedagógiai élmények forrása is. Találkozás a tanítványokkal, a szülők által is gondjaira bízott gyermekekkel. Sikerélményekben gazdagodni a választott hivatást gyakorolva. Nem kipipálva a megtartott órát, sokkal inkább feldolgozva a történeteket és leszűrve a következtetést: mit kell holnap másképpen csinálni a hatékonyabb, eredményesebb nevelésért, oktatásért.

A minap Oláh professzor, Amerikában élő kiváló Nóbeldíjasunk egyetlen olyan középiskolai élményére emlékezett a televízióban, ami számára maradandó iskolai élményt jelentett: az Iskolatelevízióban megjelent Öveges professzor fizika órája. Milyen régen lehetett? Az idős professzor, a világot járt tudós iskolatelevíziós emléke!

Az elmúlt tanévben Egerben a Neumann Alapítványi Szakközépiskolában voltam érettségi elnök. Ott is bátorkodtam megfogalmazni, hogy nem tudok azonosulni a tanári óraszámokkal összefüggő vitában megszólalókkal. 50. éves a tanári diplomám. Engem soha nem foglalkoztatott az óraszám. Örültem, ha diákjaim, hallgatóim között lehettem. Igazi kitüntetésként éltem meg, ha a tudományos diákkörömre, a speciálkollégiumaimra sokan jelentkeztek. Nyáron is pedagógus maradtam. Olvas-tam, írtam, tanultam, élményeket gyűjtöttem, készültem a már alig várt új tanévre. Mintha az lenne az első!

Szerencsém is volt munkás életem, mert páromnak hasonló volt a pedagógiai programja, mint nekem. A Gárdonyi Géza Gimnázium „Apáczai Díjas Kiváló Taná-ra”, igazgatója volt nyugdíjazásáig.

A 46. tanévetem kezdtem el főiskolánkon ez év szeptemberében, és azt sajnálom, hogy nappali tagozaton csak heti 4 órám van. Bár azt is köszönöm a Neveléstudományi Tanszéknek és jó sorsomnak.

Médiás egyéb emlékeimből

Gyermekkorom emlékeiben lapozgatva az olvasó, „betűfaló” jelenik meg. Bóta tanító úrtól nem kaptam dicséretet, hogy első elemistaként már tudtam olvasni. A nővéremtől tanultam. Édesapám maga építette detektoros rádióján, no meg a tekerős gramofonon hallgattuk a zenét. Vasárnaponként a Dobó téri Minorita rendház nagytermében néztük nővéremmel a némafilmeket. Diákként havi 1-2 alkalommal szülői és osztályfőnöki engedéllyel moziba mehettem. Akkor ez volt a lehetőség. Egyetemen a filmklub volt számomra a legkedvesebb médium, de már ismerkedtem a televíziós nyugati, amerikai szakirodalommal, azért azokkal, mert hazai még nem volt. Tanárként találkozhattam magával a televízióval, az akkori technikai csodával, ami nekünk az '50-es évek második felében valóban maga volt a csoda. Már főiskolánkon oktathattam, amikor megérkezett Egerbe, az új almagyardombi épületek egyikébe a szobányi nagyságú lengyel gyártmányú ODRA típusú számítógép. 1963-ban megismertük és társunkká vált az Iskolarádió a pedagógiában, majd 1964-ben az Iskolatelevízió, amelynek kezdettől a végéig szakértője lehettem.

Ma már mindez történelem, aminek tanúi lehettünk, amit átélhettünk és itt érdemes megemlíteni, hogy megéltük azt is, hogy főiskolánkon a hajdani OKITEKI jelenünkben már intézményünk életében meghatározó szerepet betöltő intézette vált.

Didaktikában tanítottuk az oktatás négy nemzedékét, de hol vagyunk már ettől! Búcsúztatták egyesek a Gutenberg-galaxist, azóta már újabb galaxisok képződtek, amelyek szerepet követeltek a pedagógiában is, de sok esetben sajnálatos módon a tanárképzésben ezekre szinte nem volt fogadóképes oktató. Mintha mi sem történt volna!

Gyermekeink interneten szörföznek, számítógépen játszanak, a technika csak az idősebb generációnak, illetve az idősek egy részének csoda, nekik a mindennapok természetes velejárója. Nekünk előbb csupán fél televíziós csatornánk volt fekete-fehérben, nekik ma már több száz színesben. És többek között ez már a bőség zavarát is jelenti!

Sajnos a médiumok, illetve a televíziós csatornák között egyre nehezebb a válogatás. Sok esetben ez idézi elő a nevelési problémákat. Nagy a csábítása az eszközrendszernek. Több mindentől vonja el az érdeklődést, amire szükség volna. Egyesek szerint olyan függőséget okozhat egy-egy médium, mint valami kábítószer.

Ezért van, lenne nagy jelentősége a médiapedagógiának, de nem csupán a tananyagának, sokkal inkább az alkalmazott, készséggé vált médiapedagógiának.

A média eszközszer, aminek az embert kellene szolgálnia. Olyan eszközszer, amit tudni kell kezelni, amivel együtt kell élni, aminek a létét tudomásul kell venni.